

Josip Broz Tito - vizija, strategija i pobjeda revolucije

Sve suštinske komponente savremene Jugoslavije, od klasnog i nacionalnog pitanja do političkog sistema i specifične organizacije društva, od koncepcije opštenarodnog rata do maksimalno izraženog pluralizma svih interesa, koji su se mogli svesti pod zajednički nazivnik slobodarskih težnji, utemeljene su još u narodnooslobodilačkom ratu. U tom ratu je čak izboreno i međunarodno priznanje nove Jugoslavije. Osim međunarodnog priznanja, koje je ostvareno u retko uspješno realizovanoj državničkoj zamisli predsjednika Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije na kontinuitetu četiri godine ranije razbijene Kraljevine, sve relevantne komponente sistema, kojeg i dalje razvijamo kao revoluciju, imali smo 1942. godine. Ono što se događalo posle toga, bilo je izraz kontinuiteta — ostvarivanje realne vizije Josipa Broza Tita koji je, nepogrešivim instinktom marksističkog mislioca, znao shvatanja naučnog socijalizma primeniti na naše uslove, na naše tradicije i mogućnosti.

Onda kad sam se uključio u ustanak, kao i svi španski borci koji su bili u logorima, iako je ustanak tek bio u zametku, dva osnovna pitanja ustanka su bila već rešena: kakav rat i kada početi rat kao ustanak. Josip Broz je, pri tome, išao dalje od međunarodnog iskustva, i u vođenju ratova i u vođenju revolucija. Imao je na umu tradiciju naših naroda, ali je išao dalje i od tradicije, uzimajući je samo kao značajnu komponentu u zasnivanju političke i vojne strategije. Gradeći na marksističkoj misli da sloboda ne može biti uvezana, niti da se revolucije mogu ponavljati, čak i onda kada su sve osnovne parole nove revolucije istovetne parolama revoluciji drugde već uspješno izvršenoj, Josip Broz je tražio nove oblike i nove puteve. Pri tome je, u tim traženjima, sve vreme prisutna misao izražena u njegovom prvom objavljenom tekstu 1926. godine: »Radnici sami moraju svoju sudbinu uzeti u svoje ruke, jer se oni nemaju nadati pomoći niguda. Treba stisnuti raštrkane redove...« Tu istu misao, u potpuno izmenjenim odnosima, ponovio je 4. jula u Ribnikarevoj vili, pa i kasnije, tumačeći svojim saradnicima zadatke uoči njihovog odlaska na teren, radi pripremanja ustanka...

»Potrebno je da prekinemo sa pričama o situaciji u drugim zemljama, o tome zašto komunisti tamo ne organizuju oružanu borbu. Svako treba da rješava svoje frontove! Da sređuju stvari u sopstvenoj kući. To važi i za nas . . . i tada uspjeh neće izostati!«.

Uvek veći od konkretne situacije, u kojoj je teško bilo razlučiti bitno od sporednog, Josip Broz Tito je uvek video ono osnovno što gura napred, i jasno utvrđivao procese razrešavanja najkonfliktnijih odnosa. Celovito iskustvo Josipa Broza je iskustvo strastvenog praktikovanja teorije, s tim što je njegovo prosuđivanje bilo teoretski bogato i duboko temeljno. Njegovo je, u stvari, marksističko znanje obezbeđivalo i strateško i konkretno rešenje zasnovano na vizionarstvu, jer se radi o teoretskoj nadmoći prosuđivanja celokupnog procesa, i punom sagledavanju razdoblja u totalitetu.

Jugoslaviju kakvu danas imamo, jasno je video iz mraka evropskog poniženja, još onda kad je Zapad pokleknuo u Minhenu pred Hitlerom, kad su ruski topovi i »meseršmitovi« počinjali krojiti kartu i sudbinu sveta. To precizno viđenje buduće Jugoslavije, drug Tito je i izneo u Pismu za Srbiju 1936. godine, obrazlažući platformu za širok Narodni front. To je traženje »pune demokracije i prava naroda na samoopredjeljenje«, traženje »suvereniteta naroda«, traženje da se ostvari »riješenost da će se pravo samoopredjeljenja svih naroda poštovati, tj. ne samo pravo Srba, Hrvata i Slovenaca, nego i Makedonaca i Crnogoraca, a isto tako pravo naroda u Vojvodini, Bosni i Hercegovini da odluči o tome da li da sačuva svoju regionalnu samostalnost u federativnoj državi«. Tada se, takođe, ističu »prava narodnih manjina: Nijemaca, Mađara i Albanaca na ravnopravnost«. Jugoslavija, iz Titove vizije 1936. godine, je federativna država sa sedam federativnih jedinica.

U međunarodnim razmerama, Titova veličina najpre je viđena na vojnom planu. Kao političar je uočen kasnije. Nama, koji smo imali sreću da ostvarujemo Titove zamisli, oduvek je bilo jasno da je Tito onaj vojnik, koji »vojsku smatra isključivo političkim sredstvom«, odnosno da je političar »koji političku pobjedu može izboriti samo oružjem«. Takvog sam ga doživio i u prvom i u svim kasnijim susretima. Takav se iskazivao u svim direktivama, savetima i predlozima. Josip Broz je — to pokazuje sve što je činio i što čini — uvek video osnovno i uvek naznačavao bitan pravac, a konkretna rešenja je prepuštao onima koji su bili u žiži zbivanja. Svi oni koji su u narodnooslobodilačkom ratu primali zadatke od Vrhovnog komandanta, a sticajem okolnosti nalazili se udaljeni od njega, na drugoj, izdvojenoj slobodnoj teritoriji, redovno su dobijali poruke: »Daje vam se puna inicijativa, jer mi ne znamo kako se tamo razvijaju

dogadaji. Birajte i upotrebljavajte sredstvo kako nađete za najbolje. Upamtite da se mora brzo raditi, ali ne bez plana i sistema.»

Zasnivajući strategiju narodnooslobodilačkog rata na shvatanjima »narodnog ustanka kao jednog trajnog partizanskog rata« koji pretresa u rat naoružanog naroda, drug Tito je išao korak dalje od iskustva: inicirao je sintezu narodnooslobodilačke borbe i borbe za revolucionarni društveni preobražaj. Uvek okrenut istorijskom interesu radničke klase, 1941. godine je tražio da razvijamo takav ustanak »koji će da učvrsti savez radnika i osnovnih narodnih radnih masa«. Tako je ostvareno istorijsko buđenje naroda, koje je preobrazilo milione ljudi u aktivne tvorce istorije. U tome je ostvarena sinteza političkog i vojnog, politike i rata, strategijom oslobađanja pokretačke snage društva. To je bila jedina mogućnost, jer drugih, klasičnih pretpostavki uspešne strateške koncepcije nismo imali: ni teritorije, iako smo je u celini uvek smatrali svojom, ni vojske, iako smo svakog rodoljuba smatrali vojnikom, ni ratnih fabrika, ni oružja, mada je bilo i toga — ali je trebalo uzeti jurišem, ofanzivom ustanaka.

Godina 1942. već u potpunosti ostvarenog ustanka je godina u kojoj je ispoljena odlučnost svih naroda Jugoslavije da vode zajedničku borbu protiv zajedničkih neprijatelja, opredeljeni da nastave zajednički život u novoj, drukčije ustrojenoj zajednici. To je bila godina kada smo našli osnovna rešenja, i za buduću borbu i za budući razvoj. Partizanski odredi, koji su u početku bili jezgra naoružanog naroda u kome »moraju neumorno razvijati otpor... dižući narodne ustanke«, imali su »mogućnost široke inicijative« ali i jedinstvo komande. Te godine smo već imali državu naoružanog naroda i narodnooslobodilačkih odbora, koji su u svom višem nivou funkcionisali na delegatskom principu. Tada smo, ostvarujući inicijative Partije i našeg Vrhovnog komandanta, išli na nove vojne formacije i taktiku koja im je obezbeđivala pobeде ostvarujući istovremeno političko, narodnooslobodilačko, antifašističko, pa i revolucionarno udruživanje i aktiviranje širokih narodnih masa, prvenstveno osnovnih slojeva naroda. I dok su nam partizanski odredi bili osnovna forma razvijanja opštenarodnog ustanka, dotle su »narodnooslobodilački odbori — pisao je drug Tito u svojim uputstvima krajem 1941. godine — osnovna forma preko koje se dižu mase na narodni ustanak, preko koje se ostvaruje političko rukovodstvo Partije u tome ustanku, preko koje narodne mase ostvaruju svoju demokratsko-revolucionarnu vlast pod rukovodstvom Partije«.

Kada je drug Tito, 10. februara 1942. godine u Foči formirao Operativni štab za zapadnu Bosnu i naglašavao nam da moramo stalno imati na umu kako su »oružane partizanske jedinice oružani or-

gani narodne vlasti« i da drukčije ne može biti. Na takvoj koncepciji izrastala je i rasla Narodnooslobodilačka vojska, koja je bila izraz naoružanog naroda i borbene funkcije države narodnooslobodilačkih odbora.

U ostvarivanju strateške koncepcije druga Tita o narodnooslobodilačkom ratu, stalno smo, zavisno od rasta ustanka, tražili najpogodnije forme vojnih snaga ustanka. Važno je bilo dekoncentrisati snagu neprijateljskih jedinica i tući ih tamo gde je pobjeda realno najostvarljivija, kako bismo mogli postići »potpuno uništenje neprijatelja, paralelno sa akcijom Crvene armije i oslobodilačkih pokreta u Evropi i čitavom svijetu«. U zajedništvu antifašističke koalicije, morali smo, u stvari, smatrajući da je svako sam kovač svoje sudbine i svoje sreće, ići na samostalnu pobjedu na svom terenu.

Dolazak proletera i druga Tita, u julu 1942. godine, dočekali smo srazmerno jakom oružanom silom i organizovanom slobodnom teritorijom, upravo zbog toga što smo, i kao Partija i kao vojni štabovi, bili orijentisani na maksimalan stepen inicijative, samopregora i samostalne odgovornosti svih delova narodnooslobodilačkog pokreta i svih ljudi pojedinačno na oslobođenoj teritoriji...

... Celokupno iskustvo naše revolucije je pokazalo da je drug Tito video istinu u punom njenom značenju i onda kada su sve okolnosti govorile protiv te istine. Ljudski realan, tumačio nam je tu istinu onoliko i onako kako smo je mogli usvojiti, sa takvim programom, koji je u narednoj fazi obezbeđivao najoptimalnije uspehe. Za nas u Krajini, početkom 1942. godine, uspeh je u narednoj fazi prvenstveno zavisio od formiranja pokretnih, manevarski maksimalno sposobnih vojnih jedinica. Bez takvih jedinica — pisao nam je drug Tito — »vi se nećete moći staviti na čelo događaja, nego ćete ići za njima«. Na podatak da su naše borbe »poprimile karakter masovnog narodnog ustanka« — pisao je — da tome ustanku moramo »davati pravilan tok«... Titova vizija, na kojoj smo zasnivali našu političku i vojnu strategiju, kao rat naoružanog naroda, bila je izraz objektivnih prilika, ali i mudrost da se u novim uslovima deluje na nov način. I današnja Jugoslavija, oblikovana u narodnooslobodilačkom ratu, kojeg su vodili gotovo isključivo jugoslovenski radnici i seljaci, upravo zbog toga i jeste društvo u kome osnovni radni slojevi, dakle radnici i seljaci, imaju dominantnu ulogu.